

ประเด็นปัญหาในการใช้หลักเกณฑ์ตามแนวความคิดว่าด้วยผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคี ในการพิจารณาพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป

THE PROBLEM REGARDING THE CRITERIA OF STATE PARTIES' COMMON INTEREST FOR IDENTIFYING OF OBLIGATIONS ERGA OMNES PARTES

สุกัญญา วิเศษศรี

Sukanya Wisedsri

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายระหว่างประเทศ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : sukanya.wis@dome.tu.ac.th

Graduate student of Master of Laws Program in International Law,

Faculty of Law, Thammasat University: sukanya.wis@dome.tu.ac.th

Received : August 10, 2020

Revised : October 5, 2020

Accepted : December 9, 2020

บทคัดย่อ

พันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป (obligation *erga omnes partes*) เป็นลักษณะของพันธกรณีซึ่งไม่ได้ก่อให้เกิดผลประโยชน์กับรัฐภาคีใดโดยเฉพาะเจาะจง โดยที่การบรรลุวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายของพันธกรณีได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยการปฏิบัติตามพันธกรณีร่วมกันของรัฐภาคีทั้งหมด เช่นนั้นจึงไม่สามารถแยกได้ว่าสิทธิในการเรียกร้องให้ปฏิบัติตามว่าเป็นของรัฐภาคีรัฐใดรัฐหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง เมื่อมีการละเมิดเกิดขึ้นจะถือเป็นการละเมิดต่อรัฐภาคีทุกรัฐ แม้ว่าจะไม่ได้เป็นรัฐภาคีที่ได้รับความเสียหายโดยตรงก็มีสิทธิกล่าวอ้างความรับผิดชอบของรัฐภาคีอื่นที่ละเมิดพันธกรณีได้ พันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปมีความสำคัญสำหรับความร่วมมือของรัฐในบางเรื่องที่ไม่อาจเกิดขึ้นได้ในบริบทของกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งเป็นความก้าวหน้าของกฎหมายระหว่างประเทศ ในแง่ของการเป็นบ่อเกิดแห่งสิทธิตามกฎหมายซึ่งจะปรับใช้เมื่อไม่มีบทกฎหมายใดที่จะปรับใช้แก่กรณีที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ ยังทำให้มีกระบวนการที่ชัดเจนในทางปฏิบัติและเป็นช่องทางในการดำเนินคดีของรัฐ (legal standing)

ประเด็นปัญหาคือเป็นวัตถุประสงค์แห่งการศึกษาของบทความนั้นคือยังไม่ปรากฏหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการพิจารณาที่ว่าพันธกรณีใดเป็นพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปแม้ว่าในคดี *Belgium v. Senegal* (2012) ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้วินิจฉัยว่า พันธกรณีตาม ข้อ 6 และข้อ 7 ของอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน และการกระทำอื่น ๆ ที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ. 1984 เป็นพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป แต่ศาลไม่ได้วางหลักเกณฑ์ในการพิจารณาที่ชัดเจนเอาไว้แต่อย่างใด

โดยบทความนี้จะศึกษาแนวความคิดว่าด้วยผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐจากแนวความคิดผลประโยชน์ร่วมกันของประชาคมระหว่างประเทศ เพื่อสกัดหลักการพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคีเพื่อนำไปใช้เป็นรากฐานสำหรับการศึกษาและนำเสนอแนวความคิดว่าด้วยผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคีทั้งหมดในสนธิสัญญา เพื่อวิเคราะห์ว่าการใช้หลักเกณฑ์บนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคีทั้งหมดในสนธิสัญญามาปรับใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณา

พันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป เมื่อทราบหลักการพื้นฐานสำคัญของผลประโยชน์ร่วมกันของประชาคมระหว่างประเทศแล้วว่า ผลประโยชน์ซึ่งเป็นของประชาคมระหว่างประเทศนั้น ไม่มีเป้าหมายเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างรัฐโดยเฉพาะเจาะจง อันเป็นลักษณะร่วมที่สอดคล้องกับลักษณะของผลประโยชน์ร่วมกันตามพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีทั้งหมดเป็นการทั่วไป ซึ่งเป็นลักษณะพันธกรณีที่ไม้อาจแยกเป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐแบบทวิภาคีได้ เพราะผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นตามสนธิสัญญาไม่ได้มีลักษณะเป็นการผลประโยชน์ที่เป็นของรัฐใดรัฐหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง แต่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคีทั้งหมดในสนธิสัญญา แต่เมื่อนำหลักเกณฑ์ที่ได้ประยุกต์ใช้กับคดี *Tehran hostage* (1980) แล้วพบว่า แม้อิหร่านละเมิดพันธกรณีตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางการทูตและกงสุลอย่างร้ายแรง ซึ่งเป็นพันธกรณีที่เกี่ยวพันกับหลักการรากฐานสำคัญของกฎหมายระหว่างประเทศในเรื่องอำนาจอธิปไตยของรัฐ กระทั่งต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ ถึงแม้ว่าพันธกรณีเรื่องความสัมพันธ์ทางทูตและกงสุลจะเป็นพันธกรณีที่ผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคีทั้งหมดตามสนธิสัญญาแต่ไม้อาจจำแนกได้ว่าเป็นผลประโยชน์ตามพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปหรือไม่ นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกาหรืออิหร่านยังมีอิสระในการดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัฐอื่นต่อไปได้

จากการศึกษาจึงพบว่า หลักเกณฑ์ในตามแนวความคิดว่าด้วยผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคีเพียงหลักเกณฑ์เดียวไม่อาจใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปได้ ดังนั้น จึงต้องค้นหาหลักเกณฑ์อื่น เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาความเป็นพันธกรณีรัฐที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปต่อไป

คำสำคัญ

พันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป, พันธกรณีที่มีขึ้นเพื่อป้องกันผลประโยชน์ร่วมกัน, ผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคี, ผลประโยชน์ร่วมกันของประชาคมระหว่างประเทศ, ประชาคมระหว่างประเทศ, กฎหมายว่าด้วยสนธิสัญญา, อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา

ABSTRACT

Obligations *erga omnes partes* are owed to all state parties. They protect the collective interest of the state parties, rather than the interest of any individual state party in particular and they are integral in character. To fulfil the object and purpose of the obligation requires all state parties to perform their obligations. Accordingly, such an obligation is owed to all state parties rather than to one specific state party. When the violation of an obligation *erga omnes partes* occurs, the legal interest of all state parties are affected, whether they suffer any direct injury as a result of the violation or not. Therefore, all state parties as an affected state are entitled to institute the proceedings against the state responsible for the breach of obligation. Obligations *erga omnes partes* are essential for interstate cooperation in certain areas which would not be possible to develop in the context of customary international law. It also represents an aspect of the progressive development of international law, which serves as a source of legal rights to be

applied when no other legal basis is available to resolve certain disputes. It also provides a clear procedure and legal standing for states.

Although in the case of *Belgium v. Senegal* (1992), the International Court of Justice considered that obligations pursuant to Articles 6 and 7 of the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1984 were an obligation *erga omnes partes*, but the Court provided no definite criteria for identifying obligation *erga omnes partes*. As the criteria of the identification of obligation *erga omnes partes* has not yet been clearly established in international law, the question as to what are the criteria of the identification of obligation *erga omnes partes* serves as the research question of this article.

According to a study of the concept of the common interest of the international community. These will be used as foundations for studying and presenting the concept of state parties' common interest. Based on international community common interest principles, there is no specific goal for exchanging intergovernmental interests. This analysis demonstrates that a common point corresponds to the nature of state parties' common interest, insofar as in such conventions, state parties share accomplishing high purposes which are the convention's purpose, rather than individual interests. Then using criteria applied to the *Tehran hostage* case (1980), despite Iran's serious breach of obligations under the Vienna Convention on Diplomatic (1961) and Consular Relations (1963), prescribing obligations relating to fundamental principles of international law affecting state sovereignty, Iran and the United States were still clearly motivated to preserve international peace and security. Although the United States has no diplomatic relations with Iran, both nations are free to establish diplomatic relations with other states. This means that diplomatic relation obligations are not obligations *erga omnes partes*.

As a result of its study, the concept of state parties' common interest cannot be used as a criterion for determining obligation *erga omnes partes*. Therefore, a further condition must be sought to help to appropriately identify criteria for obligation *erga omnes partes*.

Keywords

Obligations *erga omnes partes*, State Parties' Common interest, Common interest of the international community, International Community, Law of Treaties, Vienna Convention on the Law of Treaties.

บทนำ

พันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป (obligation *erga omnes partes*) คือ ลักษณะของพันธกรณีที่ไม่ได้ก่อผลประโยชน์กับรัฐภาคีใดโดยเฉพาะเจาะจง การบรรลุวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายตามสนธิสัญญาได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยการปฏิบัติตามพันธกรณีร่วมกัน โดยไม่สามารถแยกแยะสิทธิในการปฏิบัติตามว่าเป็นของรัฐภาคีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง พันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป มีความสำคัญสำหรับความร่วมมือของรัฐในบางเรื่องที่เกิดขึ้นได้เฉพาะในบริบทของสนธิสัญญาเท่านั้น เช่น การส่งผู้ร้ายข้ามแดน เป็นต้น เนื่องด้วยเหตุผลเรื่องความแตกต่างกันของฐานความผิดทางอาญา หรือกระบวนการทางอาญาของรัฐต่าง ๆ รัฐจึงต้องใช้ช่องทางการจัดทำสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน โดยจะต้องมีการกำหนดรายละเอียดทางเทคนิคต่าง ๆ หรือฐานความผิดที่จะสามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกันได้ เมื่อไม่อาจพิสูจน์ถึงแนวปฏิบัติของรัฐอย่างเป็นทางการทั่วไปที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นกฎหมายได้ ดังนั้น จึงเป็นไปได้ยากที่การส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะตกผลึกจนกลายเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศได้ นอกจากนี้ พันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปทำให้มีกระบวนการที่ชัดเจนในทางปฏิบัติและเป็นช่องทางในการดำเนินคดีของรัฐ (legal standing)

พันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปมีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาสำคัญตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นและโดยที่ไม่มีรัฐใดได้รับความเสียหายจากการละเมิดอย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ดี การชดเชยความเสียหายเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเยียวยาความเสียหายให้กับรัฐที่ได้รับที่ได้รับความเสียหายโดยตรงเท่านั้น ทั้งนี้ หากมีการละเมิดพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปเกิดขึ้น จะถือเป็นการละเมิดต่อรัฐภาคีทุกรัฐเพราะถือว่าได้รับผลกระทบในการกล่าวอ้างความรับผิดชอบของรัฐภาคีที่ละเมิดพันธกรณีเพื่อป้องกันคดีต่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้ แม้จะไม่ได้เป็นรัฐภาคีที่ได้รับความเสียหายโดยตรงก็ตาม สำหรับข้อพิจารณาที่สำคัญของพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป กล่าวคือ พันธกรณีมีลักษณะเป็นการกำหนดพฤติกรรมของรัฐภาคีตามพันธกรณีเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายตามพันธกรณี ดังนั้น จึงไม่อาจปล่อยให้มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างรัฐภาคีบนพื้นฐานของหลักการต่างตอบแทน ทั้งนี้ การพิจารณาความรับผิดชอบของรัฐเมื่อมีการละเมิดพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป จึงเป็นพัฒนาการที่ก้าวหน้าของกฎหมายระหว่างประเทศ ในแง่มุมของการเป็นบ่อเกิดแห่งสิทธิตามกฎหมายและสามารถปรับใช้เมื่อไม่มีบทกฎหมายใดที่จะปรับใช้แก่กรณีที่เกิดขึ้นได้ เพื่อป้องกันการหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบของรัฐต่อการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย¹

ประเด็นปัญหาอันเป็นวัตถุประสงค์แห่งการศึกษาของบทความนี้กล่าวคือ ยังไม่ปรากฏหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ในการพิจารณาที่ว่าพันธกรณีใดเป็นพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป แม้ว่าในคดี *Belgium v. Senegal* (2012) ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้วินิจฉัยว่า พันธกรณีตาม ข้อ 6 และข้อ 7 ของอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน และการกระทำอื่นๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ. 1984 เป็นพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป แต่ศาลไม่ได้วางหลักเกณฑ์ในการพิจารณาที่ชัดเจนเอาไว้แต่อย่างใด ดังนั้น การศึกษาตามบทความนี้คือการพิจารณาว่าหลักเกณฑ์ตามแนวความคิดว่าด้วยผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคีจะสามารถนำมาปรับใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปได้หรือไม่ เพื่อตอบปัญหาดังกล่าวจึงได้แบ่งโครงสร้างการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

¹ James Crawford, Alain Pellet, Simon Olleson, and Kate Parlett (eds.), *The Law of International Responsibility*, (Oxford: Oxford University, 2010) p.961.

(1) การศึกษาตามแนวความคิดว่าด้วยผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐแนวความคิดว่าด้วยผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคีและ

(2) ข้อจำกัดในการใช้หลักเกณฑ์ตามแนวความคิดเรื่องผลประโยชน์ร่วมกันเพื่อพิจารณาพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมในการปรับใช้เป็นหลักเกณฑ์เพื่อพิจารณาความเป็นพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวความคิดว่าด้วยผลประโยชน์ร่วมกันตามพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป

ในส่วนนี้จะศึกษาแนวความคิดว่าด้วยผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐจากแนวความคิดเรื่องผลประโยชน์ร่วมกันของประชาคมระหว่างประเทศที่มีการพัฒนาทั้งในทางวิชาการและมีการปรับใช้ในการตัดสินใจคดี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสกัดหลักการพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคี เพื่อนำไปใช้เป็นรากฐานสำหรับการศึกษาและนำเสนอแนวความคิดว่าด้วยผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคีทั้งหมดในสนธิสัญญา ทั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์ว่าการใช้หลักเกณฑ์บนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคีทั้งหมดในสนธิสัญญามีความเหมาะสมในการปรับใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปหรือไม่ อย่างไร

1.1 ผลประโยชน์ร่วมกันตามแนวความคิดว่าด้วยประชาคมระหว่างประเทศ

ผลประโยชน์ร่วมกันตามแนวความคิดเรื่องประชาคมระหว่างประเทศ หมายถึง การยอมรับคุณค่าที่เป็นพื้นฐานบางอย่างร่วมกันซึ่งไม่อาจปล่อยให้เป็นการกำหนดขึ้นโดยเจตจำนงของรัฐใดรัฐหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นที่ยอมรับและรับรองตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญว่าเป็นความห่วงกังวลของทุกรัฐ² โดยไม่ขึ้นอยู่กับ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างรัฐอธิปไตย เพื่อเป็นการยืนยันผลประโยชน์สำคัญของประชาคมระหว่างประเทศ ซึ่งมีความแตกต่างจากผลประโยชน์โดยเฉพาะของแต่ละรัฐ³

ปัจจุบันแนวโน้มของแนวคิดเรื่องผลประโยชน์ร่วมกันตามกฎหมายระหว่างประเทศมีบทบาทต่อการพัฒนาการของกฎหมายระหว่างประเทศอย่างมาก เพราะในที่สุดกฎหมายระหว่างประเทศสามารถก้าวพ้นโครงสร้างทวิภาคีแบบดั้งเดิมไปสู่การยอมรับกฎเกณฑ์ร่วมกันมากยิ่งขึ้น การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่มีความสำคัญซึ่งขับเคลื่อนด้วยตัวตนที่เป็นประชาคมระหว่างประเทศจึงไม่ได้มีลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ของรัฐแบบทวิภาคี ด้วยความสามารถที่จำกัดของรัฐบาลสมัยใหม่ในการรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ของโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สภาพแวดล้อมภายนอกจึงทำให้รัฐจำเป็นต้องพึ่งพากันมากยิ่งขึ้น รัฐในสังคมระหว่างประเทศจึงไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องผลประโยชน์เฉพาะของรัฐอีกต่อไป ความตระหนักถึงผลประโยชน์ร่วมกันเหล่านี้ แนวคิดเรื่องผลประโยชน์ร่วมกันของประชาคมระหว่างประเทศ จึงก่อตัวขึ้นซึ่งตัวตนที่เป็นประชาคมที่เป็นเจ้าของผลประโยชน์ดังกล่าวมีลักษณะเป็นตัวตนหนึ่งแยกออกมาจากสังคมระหว่างประเทศซึ่งไม่เพียงแต่ประกอบด้วยรัฐเท่านั้น⁴

² Bruno Simma, "From Bilateralism to Community Interest in International Law (Volume 250) (1994)," in Collected Courses of the Hague Academy of International Law, p.233. Retrieved on April 8, 2019, from http://dx.doi.org/10.1163/1875-8096_pp1rdc_A9789041104199_02.

³ Thomas Weatherall, Jus Cogens: International Law and Social Contract, (Cambridge: Cambridge University Press, 2015), p.21.

⁴ Bruno Simma, *supra* note 2, p.234.

แนวคิดเกี่ยวกับผลประโยชน์ร่วมกันของประชาคมระหว่างประเทศนั้นไม่ได้เพิ่งปรากฏขึ้นในยุคปัจจุบัน แนวคิดดังกล่าวปรากฏอย่างชัดเจนในทฤษฎีกฎหมายระหว่างประเทศที่พัฒนาโดย Francisco Suárez ซึ่งมีมุมมองว่ากฎหมายระหว่างประเทศมีความมุ่งหมายในการรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรมและสันติภาพระหว่างรัฐ รวมทั้งการรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของมนุษยชาติ⁵ และอาจพิจารณาได้ว่าเป็นแนวคิดที่ตรงข้ามกับแนวทางการดำเนินความสัมพันธ์แบบทวิภาคี (bilateralism) นั่นเอง นอกจากนี้ Bruno Simma มีความเห็นว่า ผลประโยชน์ร่วมกันของประชาคมระหว่างประเทศคือฉันทามติในการบรรลุวัตถุประสงค์ในการปกป้องคุณค่าที่เป็นพื้นฐานบางประการร่วมกัน โดยไม่อาจปล่อยให้ปัจเจกของรัฐใดรัฐหนึ่ง แต่ได้รับการยอมรับและรับรองตามกฎหมายระหว่างประเทศว่ามีความสำคัญและเป็นการห่วงกังวลของรัฐ⁶ ทั้งนี้ เมื่อมีความห่วงกังวลในระดับระหว่างประเทศซึ่งเพิ่มมากขึ้น ในบริบทต่าง ๆ เช่น สิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อม การแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์และการพึ่งพาทางเศรษฐกิจ เป็นต้น กฎหมายระหว่างประเทศจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาให้มีความก้าวหน้ากว่ารูปแบบดั้งเดิมที่เป็นความสัมพันธ์แบบทวิภาคีระหว่างรัฐเท่านั้น ดังนั้น แนวคิดเรื่องผลประโยชน์ร่วมกันจึงมีผลต่อการพัฒนาการของกฎหมายระหว่างประเทศสำหรับการอยู่ร่วมกันมากขึ้น⁷ C Wilfred Jenks ได้อธิบายถึงพัฒนาการของแนวความคิดของกฎหมายระหว่างประเทศบนพื้นฐานของคุณค่าร่วมกัน (shared values) อันนำไปสู่กฎหมายของมนุษยชาติ (common law of mankind) เมื่อรัฐอธิปไตยเกิดขึ้นเช่นเดียวกันกับสังคมภายในของรัฐ ในระดับระหว่างประเทศจึงจำเป็นต้องมีกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งกำหนดมาตรการสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของรัฐอธิปไตยในลักษณะเดียวกัน พัฒนาการแห่งกฎเกณฑ์แห่งการอยู่ร่วมกัน (coexistence) สะท้อนอยู่ในกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศซึ่งใช้เป็นแบบแผนในการดำเนินความสัมพันธ์และการร่วมมือกันระหว่างรัฐ (co-operation) ในประเด็นดังกล่าว Wolfgang Friedman ได้ตั้งข้อสังเกตว่า กฎเกณฑ์เกี่ยวกับความร่วมมือกันใช้บังคับเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันหรือคุณค่าของบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศ ยิ่งชุมชนนี้แข็งแกร่งมากเท่าไรก็จะส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการผลักดันความร่วมมือระหว่างกันให้มีความแน่นแฟ้นมากขึ้นเท่านั้น⁸

แนวคิดเรื่องผลประโยชน์ร่วมกันตามกฎหมายระหว่างประเทศจึงเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนากฎหมายระหว่างประเทศ เนื่องจากโดยทั่วไปกฎเกณฑ์ตามกฎหมายระหว่างประเทศเกิดขึ้นจากพื้นฐานของคามยินยอมร่วมกันของรัฐตามหลักความเท่าเทียมกันของรัฐตามกฎหมายระหว่างประเทศ ดังนั้น หากรัฐจะอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศได้ก็ต่อเมื่อรัฐต้องยอมจำกัดอำนาจของตนเองลงโดยสมัครใจ การดำเนินนิติสัมพันธ์ตามกฎหมายระหว่างประเทศจึงเป็นไปแบบทวิภาคีและมีพื้นฐานเช่นนั้น แม้จะเป็นการจัดทำสนธิสัญญาพหุภาคีก็ตาม⁹

⁵ Isabel Feichtner, "Community Interest," *Max Planck Encyclopedia of Public International Law* (2007), Retrieved on August 25, 2018, from <https://opil.louplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1677>.

⁶ Rüdiger Wolfrum, "Enforcing Community Interests Through International Dispute Settlement: Reality or Utopia?," in *From Bilateralism to Community Interest: Essays in Honour of Bruno Simma*, Ulrich Fastenrath, Rudolf Geiger, Daniel-Erasmus Khan, Andreas Paulus, Sabine von Schorlemer, and Christoph Vedder (eds.), (New York: Oxford University Press, 2011), p.1132, see also Bruno Simma, *supra* note 2, p.233.

⁷ Bruno Simma, *supra* note 2, p.234.

⁸ Isabel Feichtner, *supra* note 5.

⁹ James Crawford, *Brownlie's Principles of Public International Law*, 9th ed., (Oxford: Oxford University Press, 2019), p.15.

เช่น กฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน เป็นต้น แนวคิดเรื่องผลประโยชน์ร่วมกันได้สะท้อนความพยายามในการรับมือกับปัญหาที่สำคัญจึงมีการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการปกป้องผลประโยชน์ที่สำคัญต่อการอยู่ร่วมกันเป็นประชาคมระหว่างประเทศอันเป็นลักษณะเฉพาะซึ่งเกิดจากความสามัคคีของสมาชิกในสังคมระหว่างประเทศ¹⁰

ประชาคมระหว่างประเทศสามารถแสดงความรับรู้ปัญหาร่วมกันผ่านการประชุมในเวทีสหประชาชาติ องค์การระหว่างประเทศ หรือการประชุมระหว่างประเทศอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น การประชุมสหประชาชาติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน ปัญหาประชากร ปัญหาทางสังคม ปัญหาเกี่ยวกับบทบาทของสตรีและที่อยู่อาศัย เป็นต้น นอกจากนี้ ในโอกาสดังกล่าวองค์กรพัฒนาเอกชนจะได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในเวทีการประชุมเหล่านี้ด้วย เช่น การจัดการทรัพยากรในทวีปแอนตาร์กติกา ความพยายามขององค์กรพัฒนาเอกชนในปี 1995 เพื่อป้องกันไม่ให้ฝรั่งเศสกลับมาทดสอบนิวเคลียร์ในมหาสมุทรแปซิฟิกอีกซึ่งตัวอย่างดังกล่าวสะท้อนว่ารัฐอธิปไตยไม่อาจเป็นเพียงองค์ประกอบเดียวของประชาคมระหว่างประเทศเท่านั้น¹¹

ตามที่ได้ศึกษามาแล้วว่า พัฒนาการของสังคมระหว่างประเทศจนกระทั่งเมื่อเกิดองค์การระหว่างประเทศขึ้น และได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมายระหว่างประเทศ การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐจึงมีลักษณะเป็นการสร้างความร่วมมือกันมากขึ้น โดยพัฒนาขึ้นจากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างรัฐแล้วค่อย ๆ ขยายขอบเขตที่กว้างไปกว่าการมีความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสองรัฐ ด้วยความมุ่งหมายที่จะสร้างความร่วมมือกันในเรื่องที่สำคัญซึ่งความมุ่งหมายนั้นไม่ได้มีลักษณะแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างรัฐเท่านั้น ต่อมาจึงได้ขยายขอบเขตไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างกันในฐานะภูมิภาคและขยายขอบเขตกว้างขึ้นไปสู่การมีความสัมพันธ์กันระหว่างภูมิภาค ด้วยเหตุนี้เองจึงเกิดลักษณะของตัวตนที่เป็นประชาคมระหว่างประเทศขึ้นมา

กล่าวโดยสรุป เมื่อทราบหลักการพื้นฐานสำคัญของผลประโยชน์ร่วมกันของประชาคมระหว่างประเทศแล้วว่า ผลประโยชน์ของประชาคมระหว่างประเทศนั้น ไม่มีเป้าหมายเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างรัฐ โดยเฉพาะเจาะจงซึ่งลักษณะเช่นนี้เป็นจุดร่วมที่สอดคล้องกับลักษณะของผลประโยชน์ร่วมกันตามพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปซึ่งเป็นลักษณะพันธกรณีที่ไม่อาจแยกเป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐแบบทวิภาคีได้เพราะผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นตามสนธิสัญญาไม่ได้มีลักษณะเป็นผลประโยชน์ที่เป็นของรัฐใดรัฐหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงแต่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคีทั้งหมดในสนธิสัญญา¹² ดังนั้น ในลำดับต่อไปจะนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ตามแนวความคิดว่าด้วยผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปในลำดับต่อไป

1.2 แนวความคิดว่าด้วยผลประโยชน์ร่วมกันตามพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป

จากการศึกษาหลักการพื้นฐานสำคัญของผลประโยชน์ร่วมกันของประชาคมระหว่างประเทศ ซึ่งสะท้อนว่า การปกป้องผลประโยชน์ตามกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่เพียงแต่เป็นการปกป้องผลประโยชน์ของแต่ละรัฐในสังคมระหว่างประเทศเท่านั้น แต่เป็นการปกป้องผลประโยชน์ภายในกลุ่มของรัฐซึ่งผลประโยชน์ดังกล่าวอยู่นอกขอบเขต

¹⁰ James Crawford et al., *supra* note 1, p.1024.

¹¹ Bruno Simma, *supra* note 2, pp.235-236.

¹² International Law Commission, “Draft articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries 2001,” *Yearbook of the International Law Commission*, Vol. II, Part Two, (New York: United Nations Publications, 2001), pp.126-127.

อำนาจอธิปไตยของรัฐหรือการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างรัฐเท่านั้น โดยลักษณะเช่นนี้จะเป็นจุดร่วมที่สอดคล้องกับลักษณะของผลประโยชน์ร่วมกันตามพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นทำให้บรรดารัฐต่าง ๆ มีความห่วงกังวลร่วมกัน เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและแก้ปัญหาสำคัญที่โลกกำลังเผชิญ ด้วยเหตุนี้ การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศซึ่งเป็นผลประโยชน์ของรัฐภาคีโดยตรง จึงปรากฏแนวทางในการกำหนดพันธกรณีระหว่างรัฐในรูปแบบของการทำสนธิสัญญาเกี่ยวกับผลประโยชน์ทั่วไป (general interest) ของรัฐภาคีทั้งหมดในสนธิสัญญา¹³ ลักษณะของพันธกรณีตามสนธิสัญญาขึ้นเพื่อปกป้องผลประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มของรัฐ พื้นฐานของการกำหนดผลประโยชน์เพราะมีเรื่องที่รัฐห่วงกังวลร่วมกัน เช่น สิทธิมนุษยชน การปกป้องสิ่งแวดล้อม การจัดตั้งเขตปลอดนิวเคลียร์ เป็นต้น ดังนั้น รัฐจึงร่วมมือกันกำหนดกฎเกณฑ์ร่วมกัน ซึ่งมีขอบเขตของผลประโยชน์ที่ไม่ได้เป็นของรัฐฝ่ายใดโดยเฉพาะเจาะจงเท่านั้น แต่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันเป็นของรัฐภาคีทั้งหมดในสนธิสัญญา¹⁴ โดยในลำดับต่อไปจะศึกษาเกี่ยวกับผลประโยชน์ร่วมกันในบริบทของกฎหมายว่าด้วยสนธิสัญญาเพื่อให้ทราบถึงที่มาของแนวคิดดังกล่าว

1.2.1 ผลประโยชน์ร่วมกันในบริบทของกฎหมายว่าด้วยสนธิสัญญา

ตามที่ได้นำเสนอไว้ในเนื้อหาข้างต้นเกี่ยวกับพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปแล้วว่า ลักษณะของพันธกรณีดังกล่าวจะไม่ขึ้นอยู่กับ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างรัฐภาคีโดยเฉพาะเจาะจง เพื่อให้ทราบถึงที่มาของแนวคิดดังกล่าว ในลำดับต่อไปจะศึกษาจากประวัติศาสตร์การร่างอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญาที่ผ่านมา เหตุผลที่แนวคิดเรื่องผลประโยชน์ร่วมกันในบริบทของกฎหมายว่าด้วยสนธิสัญญามีความน่าสนใจ เนื่องจากในการดำเนินการใช้สิทธิตามสนธิสัญญาในกรณีเช่นนี้เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ (contract law for public entities)¹⁵ ในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอแนวคิดเรื่องผลประโยชน์ร่วมกันในบริบทของกฎหมายว่าด้วยสนธิสัญญาและข้อถกเถียงเกี่ยวกับการปรับใช้อันุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ในบริบทของการจัดทำสนธิสัญญาเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคี เพื่อพิจารณาว่าจะมีพื้นฐานทางกฎหมาย ในการพิจารณาในการจัดทำสนธิสัญญาที่บรรจบทบัญญัติซึ่งเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคีทั้งหมดในสนธิสัญญา อย่างไรบ้าง

Jan Klabbbers มีความเห็นว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ การจัดทำสนธิสัญญาอาจมีลักษณะที่ไม่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ของรัฐภาคีโดยเฉพาะเจาะจง (specific reciprocity) เนื่องจากสนธิสัญญาบางประเภท มีลักษณะเป็นการสร้างหลักกฎหมายที่ปกป้องผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน สนธิสัญญาเกี่ยวกับการลดอาวุธ เป็นต้น ซึ่งประเภทของสนธิสัญญาที่กล่าวมานี้ จึงทำให้มีปัญหว่า อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 อาจไม่เพียงพอที่จะปรับใช้กับการจัดทำสนธิสัญญาเหล่านี้ได้ เช่น การตั้งข้อสงวน ในสนธิสัญญาประเภทกฎหมาย (law-making treaties) ตัวอย่างเช่น รัฐ A และ รัฐ B ตกลงทำสนธิสัญญาด้านสิทธิ

¹³ *United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran*, Judgment, I.C.J. Reports 1980, para.36, p.19.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ Jan Klabbbers, "The Community Interest in the Law of Treaties: Ambivalent Conceptions," in *From Bilateralism to Community Interest: Essays in Honour of Bruno Simma*, Ulrich Fastenrath, Rudolf Geiger, Daniel-Erasmus Khan, Andreas Paulus, Sabine von Schorlemer, and Christoph Vedder (eds.), (New York: Oxford University Press, 2011), p.768.

มนุษยชนระหว่างกันซึ่งนิติสัมพันธ์ทางกฎหมายที่เกิดขึ้นระหว่างคู่ภาคี ไม่ได้มีลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างคู่ภาคีแต่เป็นการเคารพซึ่งสิทธิมนุษยชนของพลเมืองของทั้งสองรัฐ¹⁶

พัฒนาการทางกฎหมายระหว่างประเทศที่ผ่านมา ยังมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ที่แม้จะเป็นกรอบทางกฎหมายซึ่งใช้สำหรับการทำสนธิสัญญาของรัฐตามโครงสร้างทวิภาคี (bilateralist structure) แต่อย่างไรก็ดี ในระหว่างการยกร่างยังไม่ได้มีข้อกำหนดที่ชัดเจนสำหรับการใช้เป็นกรอบทางกฎหมายในการจัดทำสนธิสัญญาที่มีลักษณะเป็นการปกป้องผลประโยชน์ ระหว่างรัฐภาคีทั้งหมด ในสนธิสัญญา¹⁷ ในประเด็นดังกล่าวมีข้อถกเถียง 2 แนวทาง ดังนี้

แนวทางแรก เมื่อปรากฏว่ากฎเกณฑ์ที่ตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 มีข้อจำกัดในการนำมาปรับใช้ในการทำสนธิสัญญาเพื่อประโยชน์ร่วมกันของรัฐ TE Holland มีความเห็นว่า หลักเกณฑ์การทำสนธิสัญญาของรัฐมีลักษณะเป็นการทำสัญญา (contract writ large) เช่นเดียวกับการทำสัญญาตามกฎหมายภายใน เช่น การความตกลงการค้าทวิภาคี (bilateral trade agreement) เพื่อติดต่อค้าขายสินค้าระหว่างรัฐโดยการจัดทำสนธิสัญญาซึ่งจะมีการกำหนดข้อเสนอของคู่ภาคีอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น หากรัฐ A เปิดตลาดดอกทิวลิปให้รัฐ B เพื่อตอบแทนผลประโยชน์เช่นเดียวกันนี้ รัฐ B จึงเสนอเปิดตลาดจักรยานให้รัฐ A เพื่อต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน เป็นต้น ในบริบทเดียวกัน อาจนำไปใช้กับการสนธิสัญญาเกี่ยวกับส่งผู้ร้ายข้ามแดนซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศในการส่งตัวบุคคลไม่ว่าสัญชาติใดก็ตามซึ่งได้กระทำความผิดคดีอาญาในประเทศหนึ่งหรือต้องคำพิพากษาของศาลอาญาของประเทศหนึ่งและได้หลบหนีไปจากประเทศนั้นก่อนที่จะถูกดำเนินคดีหรือได้รับโทษในประเทศนั้น เพื่อกลับไปดำเนินคดีอาญาหรือรับโทษตามคำพิพากษาของศาลของประเทศผู้ร้องขอ¹⁸ ดังนั้น แนวความคิดที่ว่าอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 จึงมีปัญหาเรื่องความเหมาะสมในการนำมาปรับใช้ในการจัดทำสนธิสัญญาด้านพื้นฐานของการปกป้องของผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคี เช่น สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน สนธิสัญญาเกี่ยวกับการลดอาวุธ เป็นต้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องใช้แนวปฏิบัติในการจัดทำสนธิสัญญาที่แตกต่างจากหลักการต่างตอบแทน¹⁹

แนวทางที่สอง Shabtai Rosenne มีความเห็นว่า อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 เป็นเครื่องมือที่รัฐใช้ในการทำสนธิสัญญา โดยไม่ได้เป็นเพียงกรอบทางกฎหมายที่ใช้ทำสนธิสัญญาเพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่เป็นของรัฐโดยเฉพาะเจาะจงเท่านั้น เพราะในขั้นตอนการยกร่างอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ประสบความยากลำบากในการกำหนดเนื้อหาที่เป็นแบบพิธีที่เกี่ยวข้องกับการทำสนธิสัญญาอย่างสมบูรณ์แบบได้ เช่น การบรรจุข้อบ่งชี้เกี่ยวกับความรับผิดชอบของรัฐในกรณีที่มีการละเมิดพันธกรณี เป็นต้น²⁰ สำหรับประเด็นเรื่องสถานะของอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ในฐานะที่เป็นเครื่องมือทางกฎหมาย Jan Klabbbers ได้ตีความแนวคิดของ Lauterpacht ที่ปรากฏตามรายงานพิเศษว่าด้วยกฎหมายว่าด้วยสนธิสัญญา ในปี 1953-1954 ที่ได้จำแนกประเภทของสนธิสัญญาประเภทตามเนื้อหาในสนธิสัญญาออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ สนธิสัญญาประเภทสัญญา (contractual nature) และสนธิสัญญาประเภทกฎหมาย (legislative treaties) ว่าเป็นแนวทางที่

¹⁶ Ibid., p.769.

¹⁷ Isabel Feichtner, *supra* note 5.

¹⁸ Jan Klabbbers, *supra* note 15, p.768.

¹⁹ Ibid., p.769.

²⁰ Ibid., pp.769-770.

ดีที่สุด แต่ตามรายงานพิเศษสะท้อนว่า Lauterpacht ไม่ได้มั่นใจว่าการจำแนกประเภทของสนธิสัญญาดังกล่าวจะเป็นแนวการจำแนกประเภทที่ถูกต้องที่สุดเพียงแนวทางเดียวเท่านั้น ทั้งนี้ หากพิจารณาว่าลักษณะของสนธิสัญญา²¹ เป็นหลักการ (principle) แทนที่จะเป็นข้อเท็จจริง (fact) หรือสถานการณ์ (circumstance) เพราะหากอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 เป็น “หลักการ” ก็สามารถนำไปใช้เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ที่หลากหลายได้ แสดงให้เห็นว่าลักษณะทางกฎหมายของสนธิสัญญาเป็นเรื่องที่ไม่ได้สำคัญมากแต่การออกแบบสนธิสัญญา (design) ต่างหากที่สำคัญ กล่าวอีกนัยหนึ่ง การจัดทำสนธิสัญญาอาจไม่จำเป็นต้องมีลักษณะเป็นสัญญาเสมอไป ดังนั้น ในทางปฏิบัติของการจัดทำสนธิสัญญา หากรัฐภาคีมีเจตนากำหนดวัตถุประสงค์ให้สนธิสัญญาดังนั้นให้มีลักษณะเป็นสัญญา สนธิสัญญาจะเป็นไปตามเจตนาเช่นนั้น ในทางตรงกันข้าม หากกำหนดวัตถุประสงค์อื่นใดนอกจากความเป็นสัญญาแล้วเจตนาอื่นนั้นก็จะกลายเป็นลักษณะของสนธิสัญญานั้นเอง ดังนั้น สิ่งที่เป็นความมุ่งหมายตามที่ Lauterpacht จะนำเสนออาจไม่ใช่แนวทางการจำแนกความแตกต่างระหว่างประเภทของสนธิสัญญาแต่ น่าจะเป็นการจำแนกความแตกต่างเกี่ยวกับเรื่องความยินยอม (consent) หมายความว่า สนธิสัญญาเป็นเรื่องที่เห็นพ้องต้องกัน จากมุมมองนี้ ความแตกต่างระหว่างทั้งสนธิสัญญาสองประเภทอาจพิจารณาจากปัจจัยที่ก่อพันธกรณีที่รัฐจะต้องปฏิบัติตาม กล่าวคือ ที่มาของพันธกรณี (source of obligation) ไม่ใช่ประเภทของความสัมพันธ์ที่ก่อขึ้นจากสนธิสัญญา (type of relationship generated by the treaty)²² อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการจำแนกความแตกต่างระหว่างสนธิสัญญาที่เป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์โดยเฉพาะของรัฐภาคีและสนธิสัญญาที่มีขึ้นเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งนี้ Lauterpacht ได้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะสำคัญที่เป็นพื้นฐานของการจำแนกความแตกต่างสนธิสัญญาทั้งสองประเภท กล่าวคือ กฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับกับการดำเนินการของรัฐภาคี (rules governing the conduct of the parties)²³ อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่สนธิสัญญาทั้งหมดจะมีลักษณะเป็นสัญญาเสมอไป เนื่องจากมีสนธิสัญญาประเภทที่มีลักษณะเป็นการสร้างบรรทัดฐานทางกฎหมาย (conventions of a normative type) โดยการใช้สิทธิตามสนธิสัญญาในกรณีเช่นนี้ไม่ได้มีลักษณะก่อสิทธิและหน้าที่ระหว่างรัฐภาคีอย่างสมดุลกัน แต่สนธิสัญญานั้นอาจมีลักษณะพันธกรณีที่ต่อผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคีซึ่งจำเป็นต่อการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่สังคมระหว่างประเทศโดยรวม ทั้งนี้ เป็นเรื่องที่คาดการณ์ได้ว่า สนธิสัญญาพหุภาคีที่มีลักษณะพึ่งพาซึ่งกันและกันของรัฐ (interdependence between states) มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งนิติสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างคู่ภาคีอาจไม่เป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกันเท่านั้นแต่ยังรวมถึงสิทธิที่เกี่ยวข้องกับรัฐที่ไม่ใช่ภาคีในสนธิสัญญาด้วย²⁴ และแม้จะยังเป็นที่ถกเถียงว่า สนธิสัญญาเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันมีความหมายที่

²¹ *Ibid.*, pp.771-772.

²² *Ibid.*, p.772.

²³ *Ibid.*, p.773.

²⁴ *Ibid.*, pp.772-7 7 3, see also Report on the Law of Treaties by Mr. H. Lauterpacht, Special Rapporteur 1953, vol. II p. 98. Lauterpacht ระบุว่า สนธิสัญญา คือ ความตกลงระหว่างรัฐรวมทั้งองค์กรของรัฐซึ่งมีความมุ่งหมายในการก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ของคู่ภาคีตามสัญญา โดยหลักแล้วสนธิสัญญาจะก่อสิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่ภาคีเท่านั้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามหลักกฎหมายว่าด้วยสนธิสัญญาในฐานะเป็นเครื่องมือทางกฎหมายแล้ว ดังนั้น จึงไม่จำกัดว่า ผลทางกฎหมายจะเกิดขึ้นจากการทำสนธิสัญญาจะเกิดขึ้นกับรัฐที่เป็นภาคีเท่านั้น เนื่องจากมีความเป็นไปได้ว่า การรวมตัวกันของสังคมระหว่างประเทศที่แน่นแฟ้นมากขึ้น ได้ปรากฏแนวทางในการจัดทำสนธิสัญญาเพื่อปกป้องผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคี (collective treaties) ซึ่งเป็นความยินยอมทั่วไป (general consent) ที่ไม่เพียงเกิดขึ้นจากการยอมรับและการปฏิบัติตามอย่างแท้จริงเท่านั้น แต่มีความเกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับรัฐที่ไม่ได้เป็นภาคีด้วย หรืออาจเรียก อนุสัญญา

แท้จริงว่าอย่างไร แต่แนวคิดเรื่องสนธิสัญญาซึ่งมีขึ้นผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคี (treaties serving the community interest) ได้รับการยอมรับตามกฎหมายระหว่างประเทศและมีการนำไปใช้ในบริบทต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง การนำเสนอเรื่องการจำแนกประเภทของสนธิสัญญาในส่วนนี้ เพื่อสะท้อนความหมายของผลประโยชน์ร่วมกันที่เป็นลักษณะการขยายขอบเขตจากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ร่วมกันที่มีลักษณะต่างตอบแทนมาเป็นการรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคีทั้งหมดในสนธิสัญญา โดยสนธิสัญญาเช่นว่านี้มีเนื้อหาส่งเสริมการยอมรับและปฏิบัติตามประเด็นความห่วงกังวลร่วมกันของรัฐภาคีทั้งหมด ในสนธิสัญญาและการปกป้องผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งอยู่นอกขอบเขตอธิปไตยของรัฐภาคีนั้นออกไป โดยมีข้อสังเกตว่า แนวคิดเรื่องผลประโยชน์ร่วมกันจะปรากฏเฉพาะในบริบทของสนธิสัญญาประเภทกฎหมายเท่านั้น²⁵

1.2.2 ผลประโยชน์ร่วมกันตามพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป

ผลประโยชน์ร่วมกันตามพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป มีลักษณะเป็นพันธกรณีในการปกป้องผลประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มของรัฐอันมีที่มาจากสนธิสัญญาระดับพหุภาคีซึ่งตามพันธกรณีเช่นว่าไม่ใช่ลักษณะการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างรัฐภาคีตามหลักการต่างตอบแทน²⁶ ตามที่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปแล้วว่า ผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคี หมายถึง ความสำเร็จร่วมกันของรัฐภาคีในการบรรลุวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายของการทำสนธิสัญญา ดังนั้น การปฏิบัติตามพันธกรณีบางประการจึงไม่อาจแยกสิทธิและหน้าที่ได้ว่าเป็นของรัฐภาคีฝ่ายใด เพราะรัฐภาคีทุกฝ่ายในสนธิสัญญามีผลประโยชน์ร่วมกันในการปฏิบัติตามสนธิสัญญา เมื่อมีการละเมิดพันธกรณีรัฐภาคีทุกรัฐตามสนธิสัญญามีสิทธิในการกล่าวอ้างความรับผิดชอบของรัฐฝ่ายที่ละเมิดพันธกรณีตามสนธิสัญญาได้ แต่อย่างไรก็ดี การพิจารณาว่าสนธิสัญญาใดมีลักษณะพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีทุกรัฐในสนธิสัญญาจะต้องแยกพิจารณาบทบัญญัติตามสนธิสัญญาในแต่ละข้อบทเป็นรายกรณีไป

ในคดี *Belgium v. Senegal* (2012) ศาลพิจารณาว่า พันธกรณีของรัฐภาคีภายใต้อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ. 1984 บางประการมีลักษณะเป็นพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป และสถานะของรัฐที่เป็นภาคีในอนุสัญญาทำให้เกิดสิทธิในการฟ้องคดีของรัฐในศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้²⁷ การปฏิบัติตามพันธกรณีเพื่อปกป้องผลประโยชน์ร่วมกันจะไม่ใช้ลักษณะ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างรัฐภาคีโดยเฉพาะ²⁸ คดีนี้ ศาลพิจารณาว่า อนุสัญญาอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ มีวัตถุประสงค์ในการต่อสู้เพื่อต่อต้านการทรมานและการประติบัติ หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ให้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้นทั่วโลก เพื่อให้แน่ใจว่าจะสามารถยับยั้งการทรมานไม่ให้เกิดขึ้นได้รัฐภาคีของอนุสัญญาจึงมีผลประโยชน์ร่วมกัน (common interest) ในการปฏิบัติตามพันธกรณีดังกล่าว แม้การทรมานจะเกิดขึ้นในสถานที่ใดก็ตาม ผู้ที่กระทำความผิดจะไม่ได้รับการยกเว้นโทษ และหากพบตัวผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดรัฐภาคีมีพันธกรณีในการ

กรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ได้ว่าเป็นเครื่องมือทางกฎหมายระหว่างประเทศ (instruments of international legislation)

²⁵ *Ibid.*, p.773.

²⁶ International Law Commission, *supra* note 12, p.126.

²⁷ Questions relating to the Obligation to Prosecute or Extradite (*Belgium v. Senegal*), Judgment, I.C.J. Reports 2012, para.67-68, p.449.

²⁸ Isabel Feichtner, *supra* note 5.

ดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงในเบื้องต้นและส่งคดีไปยังเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของตนเพื่อความมุ่งประสงค์ในการดำเนินคดีโดยไม่คำนึงถึงสัญชาติของผู้กระทำความผิดหรือผู้เสียหาย²⁹ พันธกรณีเช่นนั้น เรียกว่า พันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป โดยศาลตั้งข้อสังเกตว่า บทบัญญัติของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ บางประการมีลักษณะคล้ายกับบทบัญญัติตามอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและลงโทษอาชญากรรมทำลายล้างเผ่าพันธุ์ ค.ศ. 1948 ในแง่ที่ว่ารัฐภาคีไม่ได้มีผลประโยชน์ โดยเฉพาะเป็นของตนเองแต่มีเพียงผลประโยชน์ร่วมกันเพียงหนึ่งเดียวและทั้งหมด (one and all) เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายในการจัดทำอนุสัญญาขึ้น (Reservations to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1951, p.23.)³⁰ ดังนั้น พันธกรณีเกี่ยวกับการห้ามการทรมานจึงไม่มีลักษณะพันธกรณีต่างตอบแทนแต่เป็นพันธกรณีที่กำหนดแนวทางการดำเนินการร่วมกันของรัฐภาคีทั้งหมดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายตามอนุสัญญาเท่านั้น

แนวคิดเรื่องผลประโยชน์ร่วมกันปรากฏขึ้นจากการที่ศาลนำมาปรับใช้ในการพิจารณาคดี *Belgium v Senegal* (1992) ซึ่งเป็นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ.1984 ศาลพิจารณาว่า พันธกรณีของรัฐภาคีตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ มีลักษณะเป็นพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป และเบลเยียมในฐานะรัฐภาคีในอนุสัญญามีสิทธิตามข้อ 6 วรรค 2 และ 7 วรรค 1 ของอนุสัญญาในการฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้³¹ อย่างไรก็ตาม แม้เซเนกัลคัดค้านข้อกล่าวหาของเบลเยียมโดยอ้างว่า เหตุของการกระทำของนาย Hissène Habré ไม่ได้มีสัญชาติเบลเยียมขณะที่การกระทำเกิดขึ้น³² แต่มีข้อสังเกตว่า เบลเยียมใช้สิทธิฟ้องคดีบนพื้นฐาน 2 ประการ ได้แก่ (1) ผลประโยชน์พิเศษ (special interest) มีที่มาจากสถานะความเป็นรัฐภาคีคืออนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ เบลเยียมจึงไม่อาจเพิกเฉยต่อการร้องเรียนของชาวชาติที่เคยเป็นเหยื่อของการกระทำทรมานได้ ซึ่งปัจจุบันบุคคลเหล่านี้มีสัญชาติเบลเยียมแล้วเพื่อเรียกร้องความรับผิดชอบของรัฐภาคีฝ่ายที่ล้มเหลวในการปฏิบัติตามพันธกรณี³³ และ(2) แนวทางการรับฟ้องคดีศาลยุติธรรมระหว่างประเทศบนพื้นฐานพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับคติความเห็นแนะนำ *Reservations to the Genocide Convention* (1951) ไว้พิจารณา³⁴ ผู้พิพากษา Cançado Trindade บันทึกไว้ในความเห็นแยกว่า เซเนกัลต้องยอมรับความสำคัญของพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปว่ามีผลผูกพันรัฐภาคีทุกรัฐในอนุสัญญา (binding on all states) เช่นเดียวกับการยอมรับเรื่องการลงโทษอาชญากรรมร้ายแรงภายใต้กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ³⁵ สำหรับเรื่องผลประโยชน์ร่วมกันในการปฏิบัติตามพันธกรณีที่เกี่ยวข้องตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามข้อ 6 วรรค 2 และข้อ 7 วรรค 1 ของ

²⁹ *Belgium v. Senegal case, supra note 27, para.32, p.437.*

³⁰ *Ibid.*, para.68, p.449.

³¹ *Belgium v. Senegal case, supra note 15, paras.69-70, p.450, see also Separate Opinion of Judge Cançado Trindade, paras.104-108, pp.527-529.*

³² *Ibid.*, para.42, p.440.

³³ *Ibid.*, para.65, p.448.

³⁴ *Ibid.*, para 68, citing *Reservations to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1951, p.23.*

³⁵ *Questions relating to the Obligation to Prosecute or Extradite (Belgium v. Senegal)*, Judgment, I.C.J. Reports 2012, Separate opinion of Judge Cançado Trindade, para.164, p.552.

อนุสัญญาฯ ทำให้เบลเยียมมีสิทธิในการฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องให้รัฐภาคีอื่นยุติการละเมิดพันธกรณีได้และหากจะต้องพิจารณาเรื่องผลประโยชน์เป็นพิเศษ (special interest) เพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้สิทธิเรียกร้องดังกล่าวแล้ว ในหลายกรณีคงไม่มีรัฐภาคีใดจะใช้สิทธิเรียกร้องดังกล่าวได้เลย ดังนั้น รัฐภาคีใดในสนธิสัญญามีสิทธิเรียกร้องในกรณีที่รัฐภาคีอื่นไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปได้ เพื่อให้เหตุแห่งการไม่ปฏิบัติตามอนุสัญญานั้นสิ้นสุดลง³⁶ นอกจากนี้การรับคดีไว้พิจารณาของศาลได้สะท้อนเรื่องการพิจารณาถึงผลทางกฎหมายของการละเมิดพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปและการประยุกต์ใช้สิทธิเรียกร้องความรับผิดชอบของรัฐตาม ข้อ 48 วรรค 1 (a) ARSIWA อีกด้วย ศาลสรุปว่า เบลเยียมในฐานะรัฐภาคีแห่งอนุสัญญามีสิทธิในการฟ้องคดีต่อเซเนกัลเกี่ยวกับการละเมิดพันธกรณีตามข้อ 6 วรรค 2 และ ข้อ 7 วรรค 1 ของอนุสัญญาและการใช้สิทธิเรียกร้องของเบลเยียมตามบทบัญญัติดังกล่าวสามารถยอมรับได้ ด้วยเหตุนี้ จึงไม่มีความจำเป็นที่ศาลจะต้องวินิจฉัยว่าเบลเยียมมีผลประโยชน์พิเศษที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามพันธกรณีตามอนุสัญญาของเซเนกัลหรือไม่³⁷

มีข้อสังเกตว่า นอกจากพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปที่สะท้อนในสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนแล้ว การละเมิดพันธกรณีตามสนธิสัญญาด้านสิ่งแวดล้อมอาจจะกระทบต่อสิทธิของรัฐภาคีทุกฝ่ายในการปฏิบัติตามสนธิสัญญาด้วย³⁸ ตัวอย่างเช่น ในคดี *Whaling in the Antarctic* (2014) ประเด็นสำคัญในคดีนี้คือ การพิจารณาว่าโครงการ JARPA II ของญี่ปุ่นซึ่งเป็นโครงการการล่าวาฬเพื่อการวิจัยทางวิทยาศาสตร์สอดคล้องกับข้อ 8 ของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยกฎเกณฑ์การล่าวาฬ ค.ศ. 1946 (International Convention for the Regulation of Whaling: ICRW, 1946) หรือไม่ อย่างไร แม้ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศจะไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนว่ารับฟ้องคดีบนพื้นฐานของพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปอย่างชัดเจน³⁹ แต่อาจอนุมานได้ว่า คดีดังกล่าวมีความสอดคล้องกับคดี *Belgium v. Senegal* (2012)⁴⁰ ซึ่งเป็นแนวทางที่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศยอมรับสิทธิฟ้องคดีบนพื้นฐานของการละเมิดพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป ดังนั้น ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศจึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นกระบอกเสียงของประชาคมระหว่างประเทศในบริบทของการคุ้มครองผลประโยชน์ร่วมกันซึ่งสะท้อนในบริบทของสนธิสัญญา⁴¹

กล่าวโดยสรุป ผลประโยชน์ร่วมกันตามพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปมีลักษณะเป็นพันธกรณีในการปกป้องผลประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มของรัฐที่มีมาจากสนธิสัญญาระดับพหุภาคี ดังนั้น การปฏิบัติตามพันธกรณีเพื่อปกป้องผลประโยชน์ร่วมกันจะไม่ใช้ลักษณะการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างรัฐโดยเฉพาะเจาะจง

จากผลของการศึกษาหลักเกณฑ์เรื่องผลประโยชน์ร่วมกันของประชาคมระหว่างประเทศ สามารถสรุปหลักการพื้นฐานสำคัญของผลประโยชน์ร่วมกันของประชาคมระหว่างประเทศได้ว่า ผลประโยชน์ซึ่งเป็นของประชาคมระหว่างประเทศนั้น ไม่มีเป้าหมายเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างรัฐโดยเฉพาะ ลักษณะเช่นนี้จึงเป็นจุดร่วม

³⁶ *Ibid.*, para.69, p.450.

³⁷ *Ibid.*, para.70, p.450.

³⁸ Yoshifumi Tanaka, *The Peaceful Settlement of International Disputes*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2018), p.320.

³⁹ Malgosia Fitzmaurice, *Whaling and International Law*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2015), pp.109-110.

⁴⁰ *Ibid.*, p.110.

⁴¹ Yoshifumi Tanaka, *supra* note 38, p.321.

ที่สอดคล้องกับลักษณะของผลประโยชน์ร่วมกันตามพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป โดยสรุปหลักเกณฑ์ตามผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคีได้ว่า ไม่ได้มีลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างรัฐภาคีและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นตามสนธิสัญญาไม่ได้เป็นของรัฐภาคีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง จากการศึกษาหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ จึงสามารถจำแนกลักษณะของผลประโยชน์ร่วมกันร่วมกันของรัฐภาคี ออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) ผลประโยชน์ร่วมกันตามพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปแต่ยังสามารถแยกเป็นความสัมพันธ์แบบทวิภาคีได้ และ (2) ผลประโยชน์ร่วมกันตามพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปซึ่งไม่อาจแยกเป็นความสัมพันธ์แบบทวิภาคีได้

2. ข้อจำกัดในการใช้หลักเกณฑ์ตามแนวความคิดเรื่องผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคีเพื่อพิจารณาพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป

การนำเสนอในส่วนนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาว่าหลักเกณฑ์ผลประโยชน์ร่วมกันตามพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไป จะมีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นหลักเกณฑ์เพื่อพิจารณาพันธกรณีที่มีต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปหรือไม่ อย่างไร โดยมีรายละเอียดการนำเสนอต่อไปนี้

ในคดี *Tehran hostages* (1980) เป็นคดีเกี่ยวกับการจับตัวประกันในสถานเอกอัครราชทูตอเมริกาประจำกรุงเตหะราน ศาลพิจารณาว่า อิหร่านละเมิดพันธกรณีตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางการทูต ค.ศ. 1961 (Vienna Convention on Diplomatic Relations, 1961) และอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางกงสุล ค.ศ. 1963 (Vienna Convention on Consular Relations, 1963) รวมถึงสนธิสัญญาทางไมตรีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และการเดินเรือระหว่างประเทศระหว่างและสิทธิทางกงสุลระหว่างสหรัฐอเมริกาและอิหร่าน ค.ศ. 1955 (Amity, Economic Relations, and Consular Rights 1955) ต่อสหรัฐอเมริกา⁴² เนื่องจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรัฐบาลอิหร่านไม่ได้ดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการโจมตีสถานทูต⁴³

ภูมิหลังของคดีนี้มีว่า ในช่วงต้นปี 1979 หลังจากการล่มสลายของรัฐบาล Shah Reza Pahlavi มีเหตุการณ์ความไม่สงบและการปฏิวัติในอิหร่าน ในวันที่ 4 พฤศจิกายน 1979 ระหว่างที่เจ้าหน้าที่ทูตและกงสุลของสหรัฐอเมริกาในกรุงเตหะรานกำลังปฏิบัติหน้าที่ กลุ่มติดอาวุธหลายร้อยคนได้บุกกรุกเข้ามายังสถานเอกอัครราชทูตอเมริกาประจำกรุงเตหะราน แม้จะมีการร้องขอความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานของอิหร่านหลายครั้ง แต่เจ้าหน้าที่ของทางการอิหร่านก็ไม่ได้พยายามอย่างเต็มที่เพื่อป้องกันการบุกยึดสถานทูต กลุ่มติดอาวุธจึงสามารถเข้ายึดพื้นที่สถานทูตได้ทั้งหมดและจับเจ้าหน้าที่การทูตและกงสุลเป็นตัวประกัน⁴⁴ การกระทำของอิหร่านเป็นการละเมิดอย่างร้ายแรงต่อพันธกรณีตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางการทูต ค.ศ. 1961 ในบทบัญญัติต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับความล่วงละเมิดไม่ได้ของสถานทูตและกงสุล⁴⁵ ยิ่งไปกว่านั้น มติคณะมนตรีความมั่นคงที่ 457 (1979) เรื่อง Islamic Republic of Iran-USA แสดงให้เห็นถึงความห่วงกังวลของประชาคมระหว่างประเทศซึ่งติดตามสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกาและอิหร่าน มีการแสดงท่าทีให้คู่พิพาทระงับข้อพิพาทระหว่างกันโดยสันติวิธีเพื่อไม่ให้กระทบต่อ

⁴² *Tehran Hostage case*, *supra* note 13, para.53, p.27.

⁴³ *Ibid.*, para.14, p.10.

⁴⁴ *Ibid.*

⁴⁵ Vienna Convention on Consular Relations, 1963, Article 21 (2), Article 24, Article 25, Article 26, Article 27 (1), Article 28, Article 31 (3) Article 33, Article 34, Article 35, and Article 40.

สันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ⁴⁶ ดังนั้น พันธกรณีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางทูตและกงสุลจึงมีความสำคัญมากในการธำรงรักษาความมั่นคงระหว่างประเทศ⁴⁷

จากข้อเท็จจริงข้างต้นจึงพิจารณาได้ว่า พันธกรณีเรื่องความสัมพันธ์ทางการทูตและกงสุลมีความสำคัญต่อการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีและการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างรัฐ ยิ่งไปกว่านั้น หลักความล่งละเมิดไม่ได้ของสถานทูตเป็นมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและช่วยประสานความร่วมมือระหว่างรัฐ ในประชาคมระหว่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประสานสังคมระหว่างประเทศซึ่งมีระบบแห่งธรรมนูญที่แตกต่างกันให้ระงับข้อพิพาทระหว่างกันโดยสันติวิธีเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น⁴⁸ และพันธกรณีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางการทูตและกงสุลมีความเกี่ยวพันกับอำนาจอธิปไตยของรัฐอันเป็นหลักการรากฐานสำคัญของกฎหมายระหว่างประเทศ เมื่อพิจารณาแล้วจึงเห็นว่า การละเมิดพันธกรณีของอิหร่านจึงถือว่ากระทบต่อทุกรัฐตามสนธิสัญญาและประชาคมระหว่างประเทศเป็นวงกว้าง แต่อย่างไรก็ตาม แม่คดีนี้มีประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางการทูตและกงสุลซึ่งมีความเกี่ยวพันกับอำนาจอธิปไตยของรัฐอันเป็นหลักการรากฐานสำคัญของกฎหมายระหว่างประเทศ การละเมิดพันธกรณีอย่างร้ายแรงของอิหร่านถือว่ากระทบต่อทุกรัฐในประชาคมระหว่างประเทศ แต่การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศบนพื้นฐานของพันธกรณีเรื่องความสัมพันธ์ทางทูตและกงสุลยังแยกส่วนได้ระหว่างอิหร่านและสหรัฐอเมริกา⁴⁹ กล่าวคือ รัฐอื่นที่ไม่ได้รับความเสียหายโดยตรง ไม่อาจอ้างว่าได้ว่าถูกระทบสิทธิและกล่าวอ้างความรับผิดชอบของอิหร่านแทนสหรัฐอเมริกาได้ นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกามีอิสระในการดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตและกงสุลรัฐอื่นได้ต่อไปในทางกลับกัน สหรัฐอเมริกาจะกล่าวอ้างไม่ให้รัฐอื่น ๆ ยุติความสัมพันธ์ทางการทูตกับอิหร่านได้เช่นกัน

ด้วยเหตุผลดังที่วินิจฉัยมาแล้วข้างต้น พฤติการณ์แห่งคดีเป็นเรื่องที่ร้ายแรงและกระทบต่อความมั่นคงระหว่างประเทศเป็นวงกว้าง รวมทั้งมีการแสดงความห่วงกังวลของประชาคมระหว่างประเทศผ่านมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ แต่การกระทำของอิหร่านไม่ได้กระทบต่อรัฐภาคีทั้งหมดในสนธิสัญญา เพราะแม้ลักษณะของพันธกรณีเรื่องความสัมพันธ์ทางการทูตและกงสุลจะมีความเกี่ยวพันกับหลักอำนาจอธิปไตยของรัฐแต่รัฐอื่น ๆ ที่ไม่ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวไม่อาจกล่าวอ้างความรับผิดชอบของอิหร่านได้ นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกายังมีอิสระในการดำเนินความสัมพันธ์กับรัฐอื่นต่อไป ดังนั้น แม้พันธกรณีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางการทูตและกงสุลจะเป็นพันธกรณีที่เป็ผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคีแต่ยังสามารถแยกสิทธิตามพันธกรณีได้ว่าเป็นของรัฐใดรัฐหนึ่งได้อย่างเฉพาะเจาะจง ดังนั้น หลักเกณฑ์ในตามแนวความคิดว่าด้วยผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคีเพียงหลักเกณฑ์เดียวจึงไม่อาจใช้เพื่อพิจารณาความเป็นพันธกรณีที่มิต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปได้

บทสรุป

ผลของการศึกษาหลักเกณฑ์ในการพิจารณาพันธกรณีที่มิต่อรัฐภาคีเป็นการทั่วไปโดยใช้แนวความคิดว่าด้วยผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคี มีข้อสรุปดังนี้

⁴⁶ *Tehran Hostage case, supra note 13, para.36, p.19.*

⁴⁷ *Ibid.*, para.92, pp.42-43.

⁴⁸ *Ibid.*, para.91, p.42, see also Vienna Convention on Diplomatic Relations 1961, Preamble.

⁴⁹ *Ibid.*, see also Vienna Convention on Diplomatic Relations 1961, Preamble.

จากการศึกษาวิเคราะห์โดยใช้ความเป็นเจ้าของผลประโยชน์เป็นพื้นฐานของการพิจารณา ซึ่งมีเนื้อหาประกอบด้วย (1) ผลประโยชน์ร่วมกันของประชาคมระหว่างประเทศ และ (2) ผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐภาคีทั้งหมดในสนธิสัญญา โดยการศึกษาหลักเกณฑ์เรื่องผลประโยชน์ร่วมกันของประชาคมระหว่างประเทศ มีวัตถุประสงค์ในการสกัดหลักเกณฑ์อันเป็นพื้นฐานของการศึกษาหลักเกณฑ์เรื่องผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐบาล โดยสามารถสรุปหลักเกณฑ์ตามผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐบาลได้ว่า ไม่ใช่การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างรัฐบาลและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นตามสนธิสัญญาไม่ได้เป็นของรัฐบาลฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง จากการศึกษาลักษณะดังกล่าว จึงสามารถจำแนกลักษณะของประโยชน์ร่วมกันร่วมกันของรัฐบาลได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) ผลประโยชน์ร่วมกันตามพันธกรณีที่มิต่อรัฐบาลเป็นการทั่วไปแต่ยังสามารถแยกเป็นความสัมพันธ์แบบทวิภาคีรัฐได้ และ (2) ผลประโยชน์ร่วมกันตามพันธกรณีที่มิต่อรัฐบาลเป็นการทั่วไปซึ่งไม่อาจแยกเป็นความสัมพันธ์แบบทวิภาคีได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้นำหลักเกณฑ์ตามแนวความคิดเรื่องผลประโยชน์ร่วมกันมาประยุกต์ใช้กับ *Tehran Hostage* (1980) แล้วพบว่าหลักเกณฑ์เรื่องผลประโยชน์ร่วมกันยังมีข้อจำกัดในการพิจารณาพันธกรณีที่มิต่อรัฐบาลเป็นการทั่วไป กล่าวคือ แม้จะพิจารณาได้ว่าอิหร่านละเมิดพันธกรณีตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางการทูตและกงสุลอย่างร้ายแรง พันธกรณีดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับหลักการรากฐานสำคัญของกฎหมายระหว่างประเทศ ในเรื่องอำนาจอธิปไตยของรัฐ การละเมิดกระทบต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ แต่ผลประโยชน์ในการดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตยังสามารถแยกเป็นของอิหร่านและสหรัฐอเมริกาได้ แม้พันธกรณีเรื่องความสัมพันธ์ทางการทูตและกงสุลจะเป็นพันธกรณีที่เป็ผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐบาลทั้งหมดตามสนธิสัญญาแต่ก็ไม่อาจจำแนกได้ว่าเป็นผลประโยชน์ตามพันธกรณีที่มิต่อรัฐบาลเป็นการทั่วไปหรือไม่ นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกาหรืออิหร่านยังมีอิสระในการดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัฐอื่นต่อไปได้ รัฐอื่นที่ไม่ได้รับความเสียหายโดยตรง ไม่อาจกล่าวอ้างว่าถูกระทบสิทธิและกล่าวอ้างความรับผิดชอบของอิหร่านแทนสหรัฐอเมริกาได้ ดังนั้น หลักเกณฑ์เรื่องแนวความคิดว่าด้วยผลประโยชน์ร่วมกันตามพันธกรณีที่มิต่อรัฐบาลเป็นการทั่วไป จึงมีข้อจำกัดในการใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็นพันธกรณีที่มิต่อรัฐเป็นการทั่วไป เนื่องจากโดยทั่วไปการทำสนธิสัญญามีพื้นฐานมาจากการที่รัฐคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันที่จะเกิดขึ้นจากการทำสนธิสัญญาทั้งนั้น จากการศึกษาตามบทความนี้ แม้จะสามารถจำแนกลักษณะของประโยชน์ร่วมกันร่วมกันของรัฐบาลได้เป็น 2 ลักษณะก็ตาม แต่หลักเกณฑ์เรื่องผลประโยชน์ร่วมกันมีหลายประเภทจึงทำให้หลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงยังคงมีความไม่ชัดเจน ดังนั้น หลักเกณฑ์เรื่องผลประโยชน์ร่วมกันเพียงหลักเกณฑ์เดียวจึงไม่อาจใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาพันธกรณีที่มิต่อรัฐบาลเป็นการทั่วไปได้ จึงจำเป็นต้องอาศัยหลักเกณฑ์อื่นเข้ามาประกอบการพิจารณาความเป็นพันธกรณีที่มิต่อรัฐบาลเป็นการทั่วไปต่อไป

บรรณานุกรม

BOOKS AND BOOK ARTICLES

Aaron Xavier Fellmeth and Maurice Horwitz. Guide to Latin in international law. Oxford: Oxford University Press, 2009.

Bruno Simma. "From Bilateralism to Community Interest in International Law (Volume 250)." In Collected Courses of the Hague Academy of International Law. The Hague Academy of International Law: Brill.

Herman Mosler. "The International Society as a Legal Community (Volume 140)," In Collected Courses of the Hague Academy of International Law. The Hague Academy of International Law: Brill.

James Crawford et al. (eds.) The Law of International Responsibility. Oxford: Oxford University Press, 2010.

James Crawford. Brownlie's Principles of Public International Law, 9th ed., Oxford: Oxford University Press, 2019.

Jan Klabbers. "The Community Interest in the Law of Treaties: Ambivalent Conceptions." In From Bilateralism to Community Interest: Essays in Honour of Bruno Simma, Ulrich Fastenrath et al. (eds.) New York: Oxford University Press, 2011.

Malgosia Fitzmaurice. Whaling and International Law. Cambridge: Cambridge University Press, 2015.

Rüdiger Wolfrum. "Enforcing Community Interests Through International Dispute Settlement: Reality or Utopia?." In From Bilateralism to Community Interest: Essays in Honour of Bruno Simma, Ulrich Fastenrath et al. (eds.). New York: Oxford University Press, 2011.

Thomas Weatherall. Jus Cogens: International Law and Social Contract. Cambridge: Cambridge University Press, 2015.

Yoshifumi Tanaka. The Peaceful Settlement of International Disputes. Cambridge: Cambridge University Press, 2018.

UNITED NATIONS DOCUMENTS

_____. International Law Commission, “Draft articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries 2001.” Yearbook of the International Law Commission, 2001, Vol.II. Part Two. New York: United Nations Publications, 2001.

_____. “Document A/CN.4/63: Report on the Law of Treaties by Mr. H. Lauterpacht, Special Rapporteur, 24 March 1953” In Yearbook of the International Law Commission Vol. II, 1953.

INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE JUDGEMENTS

Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited, Judgment, I.C.J. Reports 1970.

Questions relating to the Obligation to Prosecute or Extradite (Belgium v. Senegal), Judgment, I.C.J. Reports, 2012.

Reservations to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, Advisory Opinion, I.C.J. Reports, 1951.

United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran, Judgment, I.C.J. Reports 1980.

Questions relating to the Obligation to Prosecute or Extradite (Belgium v. Senegal), Separate Opinion of Judge Cançado Trindade, I.C.J. Reports, 2012.

ELECTRONIC MEDIAS

Isabel Feichtner. “Community Interest.” <https://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1677>, August 25, 2018.

Andreas Paulu. “International Community.” <http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1422>, June 25, 2018.

André Nollkaemper. “Universality.” <https://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1497>, August 25, 2018.

OTHER DOCUMENTS

Draft Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts 2001.

Treaty of Amity, Economic Relations, and Consular Rights 1955.

Vienna Convention on Diplomatic Relations 1961.

Vienna Convention on Consular Relations 1963.